

Pedagogická diagnostika dítěte předškolního věku

**jako základ intervence
a podklad plánu pedagogické podpory (IVP)**

Jiřina Bednářová

Témata

- Co všechno může znamenat diagnostika v pedagogickém procesu?
- Diagnostika statická, standardizovaná, dynamická – ukázky

Klíčový pojem:

Diagnosticko – intervenční proces

Diagnosticko – stimulační proces

Potřeba diagnostiky?

Potřeba uceleného systému pro poradenství, mateřské a základní školy, který by odpovídal na otázky:

- co sledovat
- co by mělo dítě v určitém věku přibližně zvládat
- jak zjistit úroveň dané schopnosti, dovednosti
- jak zaznamenávat získané informace
- podle čeho vytvářet individuální vzdělávací plány u dětí, které potřebují individuální péči
- co sledovat při posuzování školní zralosti, jak děti dobře připravit na školu

- **jak s dětmi efektivně pracovat**
- **stanovení výchozího a následného bodu stimulace nebo reedukace** u dětí, které jsou vzhledem k vrstevníkům v některé z oblastí méně vyzrálé či opožděné
- **ujasnění silných stránek, podněcování nadání, podpora talentu**

Vztah diagnostiky a intervence

- **Diagnostika bez intervence**

Potřeba jednorázového opatření, nálepky?
„Dítě poznám, ale nerealizuji intervenci.“

- **Intervence bez diagnostiky**

Je zabezpečena cílená intervence?
„Přesně nevím, co dítě potřebuje, ale zadávám mu všeobecně používané podněty.“

- **Diagnostika jako podklad intervence**

Diagnostika jako výchozí bod stimulace, reedukace.
„Dítě poznám a cíleně zadávám podněty.“

Diagnostika není cílem, je prostředkem k poznání dítěte, úrovně jednotlivých schopností a dovedností.

Měla by být součástí stimulace, intervence, poznáním slabých i silných stránek jedince; potřebné míry obtížnosti podnětů.

Které roviny rozvíjíme?

vlohy

schopnosti - předpoklady pro čtení, psaní –
fonologické uvědomování, zrakové
vnímání, vnímání prostoru...

dovednosti - čtenářské dovednosti, psaní

vědomosti

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (znění k 1. září 2017):

Vzdělávání je důsledně vázáno k individuálně různým **potřebám a možnostem jednotlivých dětí**, včetně vzdělávacích potřeb speciálních. Každému dítěti je **poskytnuta pomoc a podpora v míře, kterou individuálně potřebuje**, a v kvalitě, která mu vyhovuje. Proto je nutné, aby vzdělávací působení učitele vycházelo z pedagogické diagnostiky – z pozorování a uvědomění si individuálních potřeb a zájmů dítěte, ze znalosti aktuálního stavu jeho vývoje, konkrétní životní a sociální situace, pravidelného sledování jeho vývoje a vzdělávacích pokroků.

- Jak poznám/poznávám potřeby a možnosti jednotlivých dětí?
- Jak poskytuji míru podpory, kterou dítě potřebuje?

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (znění k 1. září 2017):

Vzdělávání je důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí, včetně vzdělávacích potřeb speciálních. Každému dítěti je poskytnuta pomoc a podpora v míře, kterou individuálně potřebuje, a v kvalitě, která mu vyhovuje. Proto je nutné, aby vzdělávací působení učitele **vycházelo z pedagogické diagnostiky – z pozorování** a uvědomění si **individuálních potřeb a zájmů dítěte, ze znalosti aktuálního stavu jeho vývoje, konkrétní životní a sociální situace, pravidelného sledování jeho vývoje a vzdělávacích pokroků.**

- Co rozumíme pojmem pozorování?
- Jak poznám aktuální stav vývoje dítěte?
- Jak vyhodnocuji vzdělávací pokroky?

Pozorování - cílevědomé, soustavné a plánovité vnímání jevů a procesů, které směřuje k odhalení podstatných souvislostí a vztahů sledované skutečnosti.

Odborné pozorování se na rozdíl od „laického“ pozorování dá definovat jako *technika sběru informací založená na zaměřeném, systematickém a organizovaném sledování aspektů, fenoménů, které jsou předmětem zkoumání.*

Pozorování by mělo splňovat několik podmínek:

- mělo by být přesně organizované, probíhat podle stanoveného plánu,
- pozorované jevy a procesy musí být přesně registrované.
- Závěr procesu pozorování tvoří analýza pozorovaných údajů.

Co potřebuji ještě?

VÝCHODISKEM při řešení všech těchto otázek je SYSTÉM PÉČE,
který umožní:

- dítě poznat, vycházet z toho, jaké dítě je, co již umí a zná,

- stanovit si výchozí bod společné cesty, míru a přiměřenost podnětů

podporovat proces učení, zprostředkované učení,
průběžně vyhodnocovat přijímání a zpracování podnětů

- vyhodnocení posunů dílčí, závěrečné

Diagnostika

Statická

standardizovaná
nestandardizovaná

- Zjištění aktuálního výkonu dítěte
- Obsah vázaný na znalost, zkušenost
- Prezentace podnětového materiálu, sběr dat i jejich vyhodnocení probíhá podle striktních pravidel.

Dynamická

Důraz kladen na proces
Zjištění potenciálu učit se

Učení součástí diagnostiky

Výkon s asistencí dospělého,
zprostředkované učení

Standardizované testy pro pedagogy

PPP Brno 2014, 2017

Diagnostika školní připravenosti

- varianta pro pedagogy škol a školní poradenská pracoviště
- varianta pro školská poradenská zařízení

Diagnostika matematických schopností a dovedností (1.-4. ročník)

Diagnostika schopností a dovedností v oblasti čtení a psaní (1.-4. ročník)

Určeno pro:

Diagnostika školní připravenosti, varianta pro pedagogy škol a školní poradenská pracoviště

- učitele MŠ
- učitele 1.- 4. ročníku ZŠ
- školní speciální pedagogy
- školní psychology

Diagnostika školní připravenosti

- Fonologické uvědomování– diferenciacce, analýza, syntéza
- Základní matematické představy
- Zraková diferenciacce
- Vnímání prostoru
- Grafomotorika

Promítá se úroveň řeči, duševní práce schopnosti (motivace, soustředění, vůle); osobnosti (emociálně-sociální)

Standardizovaná diagnostika

výhody

- Poměrně rychlé získání informací
- Poměrně rychlá depistáž
- Zjištění aktuálního stavu, informace o oslabených schopnostech, dovednostech

úskalí

- Správná interpretace dat
- Správné použití dat
- Nemusí zjistit výchozí bod stimulace v oslabené oblasti
- Často bez informací, jak k aktuálnímu stavu došlo (předpoklady dítěte, metodické chyby ve výuce...?)

Statická diagnostika bez standardizace (bez norem)

Často škály, dotazníky

Položky ano – ne; umí – neumí

Nutno sledovat vědomostní prostor ,
posloupnosti v řazení položek

Při posloupném řazení – může obsahovat prvky
dynamického přístupu

Příklady řazení položek

Orientace v prostoru

- vpravo - vlevo
- nahoře dole
- vpředu – vzadu

Orientace v prostoru

- nahoře – dole
- vpředu – vzadu
- vpravo - vlevo

Dynamická diagnostika

- Sledování a hledání způsobů, postupů, možností, za jakých dítě daný úkol zvládne natolik, že může postoupit na další vývojový stupeň obtížnosti; dojde k posunu z výchozího do následného bodu
- Sledování a podpora postupy při řešení úkolů, sledování, zda dítě postupy používá vědomě, zda aplikuje na nové situace (metakognice).
- Sledování potřeby časové dotace k postupu do dalšího stupně obtížnosti
- Sledování postupů v jednotlivých oblastech, porovnávání poskytované podpory mezi jednotlivými oblastmi

Jak se dítě učí?

Jak rychle se učí?

Jaké podmínky a podporu k učení potřebuje?

Předškolní věk

Výchozími materiály mohou být diagnosticko-intervenční nástroje:

- Diagnostika dítěte předškolního věku (BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. Brno: Edika, 2015.)
- Klokanův kufr (*komplexní metodika pro práci s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v předškolním věku.* Brno: CVC Lužánky Brno, PPP Brno, 2013.)
- Klokanovy kapsy (BEDNÁŘOVÁ, J. CVC Lužánky Brno, PPP Brno, 2014.)

Vývoj dítěte má vzájemnou propojenost, určitou časovost a posloupnost.

- ▣ **Časovost** znamená, že schopnost, dovednost nastupuje, resp. dítě k ní obvykle dozraje v určitém věku, věkovém rozmezí
- ▣ **Posloupnost** znamená, že se daná schopnost, dovednost rozvíjí po krocích, postupně a v návaznosti od jednodušší po složitější.
- ▣ **Propojenost a podmíněnost** - jednotlivé funkce nejsou izolované, na každé činnosti se podílí funkcí více, vzájemně se ovlivňují a podporují. Oslabení jedné oblasti se často promítne do oblastí dalších.